GUSTÁV LOJKO

Gustáv Lojko bol známy pod pseudonymom Hostivít Tisovský. Narodil sa 4. decembra 1843 v blízkom Tisovci. Vyrastal v rodinnom kruhu národnouvedomelého učiteľa Daniela Lojku. Základné vzdelanie získal v rodisku, odkiaľ odišiel na gymnázium v Rimavskej Sobote, ale do tretej triedy už nastúpil v Levoči. V tom období levočské gymnázium nemalo takú úroveň ako v časoch štúrovských. Preto bolo treba hľadať školu s vyššou úrovňou, ako o tom píše Lojkov priateľ Ivan Branislav Zoch: *„Tu rozletel sa chýr po Slovensku o znamenite vtedy zriadenom gymnáziu v Těšíne. Mnoho starostlivých otcov putovalo do Těšína. I rozvlážlivý otec Hostivítov, trebárs mu to ohľadom na materiálny stav i ťažko padlo, rozhodnul sa za Těšín a doviezol tu oboch synov svojich v jeseni r. 1856.*

V Těšíne ale každý z Uhorska prišlý žiak skúške podrobiť sa musel. Tak i náš Hostivít. Tu ale, nezbehlý v nemčine a zanedbaný v Levoči, prijatý bol len do tretej triedy. Školský rok prešiel, ale náš Hostivít zostal len v tretej triede. No nič to, trebárs Hostivít smutnou tvárou otca, ktorý pre neho prišiel, vítal, predsa tento nezasmútil nad ním, bo predne videl, že behom roku na tele nadmier narástol, po druhé ale dostal od učbárov to uspokojenie, že syn jeho nie pre nedbalosť svoju, lež pre zaostalosť v základných známostiach prepadol. – Teraz len mal príležitosť rozpoznať otec, aký bol rozdiel medzi gymnáziami domášnymi a těšínskym. A preto poslal nasledujúceho roku synkov semestra vidíme ho už v rade výtečníkov, ba čo viac, z gréčtiny bol prvým, ktoré miesto potom vždy držal“.

Těšínske nemecké gymnázium malo dobrú úroveň, ktorú v tom období udržiaval jeho riaditeľ Ján Kalinčiak. Pôsobil tu od 11. augusta 1858 až do predčasného penzionovania v roku 1869. Navštevovali ho predovšetkým Poliaci, ale aj Nemci a Česi. Do gymnázia sa prihlasovalo pomerne dosť Slovákov. Kalinčiak bol k všetkým študentom tolerantný a nepripúšťal národnostné rozpory. Dokázal legalizovať tajný spolok slovenských študentov Slávia, o čom píše aj I. B. Zoch.

Predsa sa len stávalo, že niektorí nemeckí profesori mali záujem študentov ponemčiť. Slovenskí študenti najmä v osobnom styku upevňovali národné cítenie a povedomie. *„Lež mámenie germanizmom nemalo večne trvať“,* píše ďalej Ivan Branislav Zoch a pokračuje: *„Za správcu gymnázia vyvolený bol slávny Ján Kalinčiak. Práve vtedy vyšla Lipa a v nej Reštavrácia. Raz večer príde k nám dozorvedúci profesor Gazda a rečie: „No už máme direktora, on je Slovák a volá sa Kalinesack!“. My lámali si hlavy, kto to môže byť, až konečne Lojkovi napadlo, že to bude Kalinčiak, písané dľa maďarskej ortografie a c za e zamenené, a tak i bolo. My dostali zástupcu otca, priateľa, lebo veď on vedel sa k nám tak znížiť ako najlepší priateľ. On dostal za to mnoho od nepriateľov. Idea slovanská začala sa v nás zmáhať a asi 12 zišli sme sa do hája Grabiny, kde sme Slovanstvu večnú vernosť prisahali. Boli to okamžiky nadšenia. Tak založili sme súkromný spolok Slávia na truc nemeckej spoločnosti gymnaziálnej, v ktorej profesori predsedali. My z tejto hneď vystúpili; no mnohí, medzi nimi i Lojko, nechceli, nevediac pravda o našom spolku ešte nič, držiac ich za ponemčilcov. – No po istom čase dozvedel sa Lojko a spolu i Čech Spudil, že nemáme k nim dôvery, a že preto sa od nich odťahujeme i plakal Lojko pred nami zaklínajúc sa, že je verný rodu, my ale neverili sme, iba naveľa, naveľa až len na Silvestra uviedli sme ho do kola Slávie, kde prísahu skladal, no i prvú svoju báseň Na Silvestra čítal. Od tých čias bol najčinnejším údom spolku. No Nemci hnevali sa na nás, ba z nemeckého spolku všetci Slovania vystali, stopovali naše činy, a objavili spolok. Kalinčiak mal veľké boje, no obránil nás a utvoril zo spolku nášho pod svojím dozorstvom verejný spolok, ktorý až donedávna účinkoval. Tu vyznačoval sa Lojko básňami, pojednávaniami a prednáškami“.*

Gustáv Lojko vo svojej literárnej činnosti pokračoval ďalej, aj v Prešove, kde v roku 1863 zmaturoval. Po maturite odišiel do Viedne, kde sa venoval štúdiu teológie a filozofie. Popri štúdiu sa aktívne zapájal do práce v študentskom spolku Tatran, kide sa venoval veľmi intenzívne literárnej tvorbe. Veľké vypätie nahlodáva jeho zdravie. Po zotavení pokračoval v publikačnej činnosti a literárne práce uverejňoval v *Sokole* a *Pešťbudínskych vedomostiach.* V roku 1865 vydal malú zbierku básní *Hlasy z cudziny* a v roku 1866 ďalšiu zbierku poézie *Spomienky.* Po skončení „behu teologického a filozofického“ v roku 1866 prijal miesto učbára na Slovenskom ev. a. v. gymnáziu v Revúcej.

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva